

Е. К. Коляда

кандидат філологічних наук, професор,
завідувач кафедри практики англійської мови
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна

А. Ю. Янчук

магістрант факультету іноземної філології
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна

АНГЛІЙСЬКА МОВА ТА СВІТОВА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА ЯК ЗРАЗОК ЕФЕКТИВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ

***Анотація.** У статті розглянуто теоретико-практичні аспекти формування англомовної компетенції старшокласників шляхом інтегрованого навчання; обґрунтовано доцільність міжкультурної взаємодії; визначено важливість використання завдань краєзнавчого характеру у вивченні іноземної мови; доведено, що застосування інтеграції на уроках англійської мови сприяє підвищенню інтересу до отримання англомовних знань.*

***Ключові слова:** англомовна компетенція, світова художня культура, міжпредметна взаємодія, інтегроване навчання.*

Процеси міжкультурної інтеграції на національному та міжнародному рівнях зумовили модернізацію змісту мовної освіти в Україні. Мова виступає як засіб пізнання культур через залучення до цінностей, створених іншими народами. Одночасно мова – це ключ для відкриття унікальності і своєрідності власної самобутності та історичних досягнень [1, с. 165].

В умовах розширення міжнародних зв'язків підвищуються вимоги до рівня практичного володіння англійською мовою, оскільки вона є засобом міжнародного спілкування. У цьому контексті підвищується важливість формування в учнів старшої школи англомовної компетенції [5, с. 76].

Згідно з даними Європейського Союзу в сучасному світі відчувається потреба в людях, які не тільки досконало володіють іноземними мовами, а й здатні цінувати історичні та культурні традиції, що формують у мовців сучасне мислення. У світлі ідей модернізації освіти пріоритетними вважаються культурологічні дисципліни, а також, як провідна при опануванні іноземних мов, підкреслюється культурознавча спрямованість [4]. Цим об'єктивно посилюється увага до поглибленого вивчення як іноземних мов, так і світової культури, що й зумовлює актуальність вибраної теми дослідження, яка визначається:

- 1) пріоритетами модернізації освіти;
- 2) переходом від двостороннього співробітництва в освіті до багатосторонніх міжкультурних освітніх проєктів;
- 3) введенням у навчальні плани нових інтегрованих галузей знань культурознавчого плану;
- 4) недостатньою розробленістю теоретичних і практичних питань вивчення іноземних мов у режимі інтеграції навчальних предметів;
- 5) необхідністю створення комплексу вправ з використанням культурознавчих матеріалів [2, с. 14].

Об'єктом дослідження є процес формування в учнів сприйняття світу засобами іноземної мови на основі міжкультурної взаємодії.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні комплексу взаємопов'язаних цілей, змісту і прийомів навчання іноземної мови та світової культури на основі організації міжпредметної взаємодії.

Мета дослідження зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- 1) обґрунтувати доцільність вибору міжкультурної взаємодії як змістовної домінанти вивчення іноземної мови (англійської);
- 2) виявити можливі шляхи інтеграції освітніх галузей під час формування англомовної компетенції учнів 10-11 класів;
- 3) визначити особистісно-формуючі та практичні цілі інтегрованого навчання;
- 4) підібрати предметний і мовний матеріал, а також визначити методи й прийоми його методичної організації.

Ідеї інтеграції змісту та форм навчання не є новими в освіті. Концепція інтегрованого навчання виникла ще на початку ХХ століття у зв'язку зі збільшенням обсягу наукових знань. Перші практичні спроби створення освіти на проблемно-комплексній, інтегрованій основі були зроблені Д. Д'юї, С.Т. Швацьким, М.М. Рубінштейном та іншими. Необхідність упровадження інтегрованих курсів у систему освіти обґрунтовується у працях С.У. Гончаренка, І.М. Козловської, Н.Є. Миропольської, А. Даффа, Ю.С. Стиркіної тощо [1]. Інтеграція є комплексним явищем, різні аспекти якого вивчаються українськими науковцями. Інтеграції змісту освіти присвячено дослідження В. Андрущенка, В. Безрукової, С. Гончаренка, Л. Дольнікової та інших [3]. Дидактичні аспекти інтеграції досліджують у своїх працях К. Гуз (розробка інтегрованих курсів), Ю. Мальований (методологічні засади проблеми інтеграції), В. Моргун (визначення сутності процесів інтеграції та диференціації). Проте за наявності великої кількості методичних досліджень відсутні є спеціальні дослідження, присвячені методиці інтегрованого навчання англійської мови у старшокласників.

Визначаючи стратегічну мету шкільної освіти, необхідно пам'ятати, що школа повинна виховати поінформованого, компетентного, креативного випускника, який усвідомлює себе в загальнокультурному контексті епохи та буде конкурентно спроможним на сучасному ринку праці.

Сьогодні зберігається протиріччя між вимогами, що диктуються сучасними підходами до іншомовної освіти, спрямованими на гуманізацію процесу навчання й підтримання високого рівня мотивації, що стимулюють діалог культур, та відсутністю й нерозробленістю комплексних інтегруючих форм, що забезпечують взаємодію рідної та іншої культур.

Світова художня культура дозволяє здійснювати інтеграцію навчальних предметів та є прекрасною базою для мотивації й розвитку здібностей до образної конкретизації, що має значний потенціал у вивченні іноземних мов. Перевагою інтегрованих курсів є те, що вони локальні, предметні, дидактично конкретні й спонукають до творчості [6, с. 184].

Іноземна мова сприяє не тільки залученню до світової культури, а й кращому пізнанню своєї власної, а також значно впливає на загальний психологічний розвиток учнів, різко підвищує мотивацію навчання. Залучення до культур різних народів через іноземну мову сприяє усвідомленню людьми приналежності до загальнопланетарного культурного співтовариства, що дуже важливо, беручи до уваги процес глобалізації, що відбувається сьогодні.

Підкреслюючи позитивну роль англійської, як мови міжнародного і міжкультурного спілкування, ми виділяємо її як:

1) один із засобів, що розширює доступ до інформації та її поширення незалежно від державних кордонів;

2) міжнародний засіб усної, письмової, електронної та супутникової комунікації;

3) мову професійного спілкування;

4) засіб усвідомлення й вивчення різноманіття культур і цивілізацій, способів і результатів, їх взаємодії у світовому потоці культур;

5) засіб збереження, поширення та розвитку світової культури [7, с. 6].

Розуміння значення іноземних мов та їх зв'язку з культурою передбачає набуття навичок міжкультурного спілкування, формування нового бачення культури. Оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування має дати учням безпосередній доступ до культури інших народів і забезпечити в процесі навчання не тільки діалог, а й полілог культур, що відкриває широкі можливості для взаєморозуміння між представниками народів світу.

Важливо включати в навчання елементи культури і культурно-марковану лексику при формуванні мовної особистості. Мовна особистість повинна мати здатність міжкультурного комуніканта, виступати медіатором культур, тобто особистості, яка приймає іншу культуру, але не втрачає при цьому своєї ідентичності, за допомогою створення позитивного результату міжкультурного спілкування, спрямованого на формування міжкультурної компетенції [5].

Розвиток учнів засобами мови міжнародного спілкування (зокрема, англійської) направлено на формування та розвиток міжкультурної та лінгвокультурознавчої компетенцій, необхідних для спілкування іноземною (англійською) мовою; культурознавче збагачення школярів за принципом розширення кола культур (від етнічних – до світової культури); створення мостів між різними культурами [2].

Основними видами роботи в межах інтегрованого навчання англійської мови можна вважати: прослуховування аудіозаписів, перегляд відеофільмів та, як вимагає сучасний комунікативний підхід до викладання іноземної мови, проведення науково-методичних прес-конференцій, бесід за круглим столом, інтерв'ю, виконання завдань на аргументоване монологічне мовлення, складання діалогів з обговоренням та відстоюванням протилежних точок зору, дискусії з проблемних питань, за принципом «за – проти», рольові ігри за темами шкільної програми, створення презентацій, віртуальних екскурсій тощо. До них додаються завдання з перекладу (наприклад, виконайте роль перекладача, гіда; з'ясуйте та проаналізуйте труднощі відтворення певних мовних і мовленнєвих явищ тексту оригіналу в тексті

перекладу; виберіть еквівалент та обґрунтуйте його доцільність). Подібні завдання професійно та комунікативно спрямовані й мають цільову установку: реакція на чужий погляд, розпитування, переконання співрозмовника, що є особливо важливим для старшокласників, які саме з'ясовують свою майбутню професію. Вони можуть мати як усний, так і письмовий характер [7].

Наприклад, англійські автентичні тексти країнознавчого характеру сприяють розвитку монологічного мовлення як виду мовленнєвої діяльності, що виконує комунікативні функції (інформативну, впливову, експресивну, розважальну, ритуально-культурну), оскільки автентична країнознавча інформація охоплює відомості про географічне положення та природні особливості країни, мова якої вивчається, про визначні пам'ятки її міст, прогресивних громадських діячів, традиції, свята, класиків літератури, художників та композиторів [8, с. 119].

При використанні країнознавчих матеріалів необхідно враховувати інтереси та вікові особливості учнів; відбір країнознавчого матеріалу має базуватись на сферах та формах реального іншомовного спілкування школярів, знайомому мовному матеріалі, можливостях використання одержаної країнознавчої інформації, знаннях, якими учні оволоділи на уроках з основних предметів, на матеріалах, що відображають культурно-історичні зв'язки країн [8, с. 121].

Таким чином, вивчення англійської мови через міжкультурну взаємодію представляє найцінніший матеріал для вивчення культури на основі полілога культур, який призведе до розуміння й природного засвоєння культури в єдиних культурознавчих термінах у цілому. Оскільки виховання особистості через сприйняття світу, прийняття чужих звичаїв і традицій сприятиме здатності осягати нове й змінюватися. Така гнучкість сприйняття, ймовірно, більшою мірою властива саме учням старшої школи.

Отже, реалізація інтегрованого підходу створює умови для підвищення інтересу до вивчення предмету, всебічного розвитку творчого потенціалу учнів, становлення духовної культури особистості, громадянина України та європейського співтовариства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бим І.Л. Профильное обучение иностранным языкам на старшей ступени общеобразовательной школы. Проблемы и перспективы. Москва : «Просвещение», 2007. 211с.
2. Гапонова С.В. Взаємопов'язане навчання видів мовленнєвої діяльності у процесі навчання іноземної мови. 2009. № 2. С. 13–16.
3. Інтегроване навчання : тематичний і діяльнісний підходи (Частина 2). URL : <http://nus.org.ua/articles/integrovanenavchannya-tematichnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-2> (дата звернення: 02.04.2021).
4. Державний стандарт освіти. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti> (дата звернення: 29.03.2021).
5. Наджафова С. Інтеграційні процеси в освіті. *Наука і освіта*. 2015. № 2. С. 75–79.
6. Зеня Л.Я. Навчання іноземних мов у старшій профільній школі: Лекційно-практичний курс. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Горлівка : Видавництво ГДПІМ, 2008. 340 с.
7. Ніколаєва С.Ю. Зміст навчання іноземних мов і культур у середніх навчальних закладах. 2010. № 3. С. 3–10.
8. Янчук А.Ю., Чарікова І.В. Методика формування англійської компетентності старшокласників у монологічному мовленні на основі автентичних текстів країнознавчого характеру. *Лінгвістика. Викладання мов. Літературознавство* : Шоста всеукраїнська мультидисциплінарна конференція «Чорноморські наукові студії», м. Одеса, 15 трав. 2020 р. С. 118–122.

Э. К. Коляда, А. Ю. Янчук. Английский язык и мировая художественная культура как образец эффективной интеграции учебных предметов. – Статья.

Аннотация. В статье рассмотрены теоретико-практические аспекты формирования англоязычной компетенции старшеклассников путем интегрированного обучения; обоснована целесообразность межкультурного взаимодействия; определена важность использования заданий краеведческого характера в изучении иностранного языка; доказано, что применение интеграции на уроках английского языка способствует повышению интереса к получению англоязычных знаний.

Ключевые слова: англоязычная компетенция, мировая художественная культура, межпредметное взаимодействие, интегрированное обучение.

E. Koliada, A. Yanchuk. English and world art culture as an example of effective integration of academic subjects. – Article.

Summary. The article considers theoretical and practical aspects of the formation of English-language competence of high school students through integrated learning; substantiates the expediency of cross-cultural interaction; determines the importance of using local history tasks in learning a foreign language; proves that the use of integration at the English lessons helps to increase interest in obtaining English-language knowledge.

Key words: English-language competence, world art culture, interdisciplinary interaction, integrated learning.